

Проф. др МИЛИВОЈЕ МАРКОВИЋ
(1908—1986)

Поводом смрти др Миливоја Марковића, дугогодишњег цењеног наставника Правног факултета у Нишу, Наставно-научно веће и Збор радних људи одржали су комеморативну седницу 16. 12. 1986. године на којој су говорили декан, проф. др Љубиша Јовановић и др Гордана Станковић, ванредни професор овог факултета, чији говор објављујемо у целини.

На дан 15. децембра 1986. године преминуо је др Миливоје Марковић, редовни професор Правног факултета у Нишу у пензији, најстарији професор Правног факултета у Нишу и његов први пензионисани наставник.

Проф. Марковић је рођен 22. августа 1908. године у Чачку. Студирао је на Правном факултету у Београду и дипломирао 1931. године. Докторат је стекао на Правном факултету у Лиону са тезом „La Théorie de L'abus des droit en droit comparé” 1936. године.

Готово да нема позива са правничким образовањем којим се није бавио или који није вршио. До рата је радио у Окружном суду у Београду и био доцент на Правном факултету у Суботици и Правном факултету у Београду. После рата је био секретар Привредног савета АВНОЈ-а, доцент Правног факултета у Београду и адвокат у Београду, а 1964. године изабран је за редовног професора тада Правно-економског факултета у Нишу. Поред тога, проф. Марковић је био саветник Народног одбора града Београда, арбитар Спољнотрговинске арбитраже у Београду, учесник у законодавном раду на многим законским пројектима, преводилац, правни писац.

Проф. Марковић је био први наставник Грађанског процесног права на Правном факултету у Нишу. Припадао је оној групи наставника овог факултета који су несебично и предано, свим својим знањем, способностима и искуством, дали прве, али, истовремено, и врло значајне импулсе за развој високошколске наставе и научног рада на једном младом факултету у СР Србији. На Правни факултет у Нишу дошао је као већ познати научни радник и афирмисани процесуалиста. Својим радом, и као наставник и као вршилац многих функција, доприносио је да се Факултет развије и афирмише не само у оквиру Универзитета у Нишу, него и широм земље и у свету. Био је продекан (1964/65. године), шеф Правног одсека Правно-економ-

ског факултета (1964, 1965, 1966. и 1967. године) дугогодишњи шеф Катедре за грађанско право, члан органа управљања на Факултету и на Универзитету.

Припадао је оној генерацији професора који су својим радом помагали и развој других факултета и изградњу њихових стручних кадрова. Дуго година је држао наставу и на Правно-економском факултету у Приштини и својим наставним радом допринио да се још један, онда млади факултет, развије и афирмише.

Највећи допринос проф. Марковића на Правном факултету у Нишу је његов дугогодишњи рад на предмету Грађанско процесно право. У тај озбиљан и студиозан рад проф. Марковић је уложио четрнаест година свог радног века, а за то време четрнаест генерација редовних и ванредних студената и седам генерација последипломаца имало је ретко задовољство да слуша његова бриљантна и надахнута предавања из Грађанског процесног права.

Једно време је предавао и Привредно право и Саобраћајно право на Правном факултету у Нишу.

Његова педагошка активност престала је 1. октобра 1978. године, када је пензионисан.

Проф. Марковић је држао наставу и на последипломским студијама на Правном факултету у Нишу и на Правном факултету у Новом Саду. Упознали су га и студенти правних факултета у иностранству. Студенти факултета у Фрајбургу слушали су, једне школске године, наставу проф. Марковића из породичног и из привредног права, а студенти америчких и западнонемачких универзитета имали су прилике да слушају његова предавања о југословенском праву и процедури и да упознају бриљантног представника југословенске правне науке.

Наставна делатност проф. Марковића остаће трајно забележена у аналима Правног факултета у Нишу. Био је један од оних наставника за које се обично каже да су наставници у правом смислу речи. Он није раздвајао наставни рад од научног рада. Раду у настави поклањао је посебну пажњу и сво своје знање и вештину уносио је у рад са студентима.

Он није био сакупљач и коментатор туђих мишљења и теоријских схватања, нити се трудио да слушаоце импресионира обиљем података из прочитане литературе и тиме демонстрира своје познавање стручне литературе или страног права, иако је био ненадмашни компаратиста.

У току своје наставне активности био је један од ретких предавача који излажу свој сопствени научни систем и који своје научне погледе и резултате својих научних истраживања излажу не само у својим радовима, него и усмено, на часовима наставе. У области процесног права, он је био креатор и протагониста сопственог теоријског схватања и сопственог виђења процедуре, предавач који перманентно демонстрира своју креативност, ученост, ерудицију, културу говора. Богато искуство које је стекао у својој адвокатској каријери и као арбитар у међународним арбитражама, као и у раду на

законским пројектима, пружило му је могућност да студенте наоружа не само теоријом, него и практичним знањима и комплетно их оспособи за будући позив и праксу.

Уносио је пуно љубави у свој рад на Факултету и успевао да његова предавања остану не само запамћена и препричавана, већ и дубоко усађена у душе и мисао његових студената које је годинама одушевљавао својим ораторским способностима. Његова предавања су била изузетна комбинација знања, вештине, духа, шарма и педагошких способности једног великог научника.

Његова предавања, увек брижљиво и студиозно припремана у тишини његовог кабинета, била су жива и сугестивна, информативна и едукативна, и увек привлачна за студенте. Многе генерације његових студената памте га као бриљантног цивилисту и процесуалисту, енциклопедисту, ерудиту, великог познаваоца многих европских језика, као човека који је несебично преносио знање и богатство своје личности на своје слушаоце.

Присуствовање његовим часовима био је прави, изузетни и непоновљиви догађај. Многи од његових студената и данас се сећају и радо препричавају своје импресије, његове анепдоте или досетке, примере којима је илустровао своја излагања. Из његових речи извирила је незаборавна мисао — ауторитативна, суптилна, сугестивна. Мисао која упућује, тера на размишљање, мисао која образује, учи, поучава, води. Својеврсним шармом и лакоћом уводио је студенте у научну мисао и упућивао их у тајне правничког заната.

У сећању студената остаће не само као врстан предавач, него и као стрпљив испитивач, као испитивач који на испиту пажљиво и правично вреднује знање и рад. Остаће у сећању четрнаест генерација својих нишких студената и по томе што је све своје наставне обавезе редовно и тачно извршавао: на часове је улазио и са њих тачно излазио на звук звона, а испити на којима је био испитивач почињали су у тачно заказано време.

Генерације студената памте га и као наставника који је умео да подели са њима и радост апсолвирања и радост дипломирања, као човека који је, у честим сусретима са њима, умео бриљантно да рецитује стихове класика светске поезије, да им свира, или да са њима заигра валцер или чарлстон.

Генерације студената факултета на којима је предавао, запамтиле су га и као савесног и драгог професора, увек спремног да пружи стручну помоћ или подршку. Својим ревносним и преданим радом, формирао је читаве генерације студената и освојио њихове симпатије и као наставник и као човек и развио код њих решеност да се и сами посвете научно-наставном раду. Дугачка би била листа имена наших познатих правника или професора којима је проф. Марковић помогао да постану наставници или сарадници факултета. Као врстан педагог, своје знање из разних области људског знања и правне науке и права, преносио је, несебично, не само на студенте, него и на млађе сараднике, на чијем је научном образовању радио.

До свог одласка у пензију, проф. Марковић се бавио општом теоријом права, облигационим правом, привредним правом, саобраћајним правом, породичним правом. У науци процесног права заузми-

ма посебно високо место. Научни рад проф. Марковића, уграђен је у темеље савремене теорије грађанског процесног права наше земље а извршио је, својим радовима, и одређени утицај на француску и немачку правну теорију.

Научни опус проф. Марковића, неспоран по својим вредности-ма и гледан у целини, показује да је он био наш врхунски правник значајан подједнако и за општу теорију права и за грађанско материјално и за грађанско процесно право. Кроз његове радове из области цивилне процедуре, јасно се изражава интелектуална снага врхунског теоретичара који је обликовао сопствени научни систем цивилне процедуре. Смрћу проф. Марковића, југословенска теорија грађанског процесног права изгубила је једног од својих класика, једног од својих најбољих процесуалиста.

Упркос сталном развоју науке Грађанског процесног права и упркос променама у законодавству, који изазивају појаву нових дела, радови проф. Марковића у области грађанског процесног права, посебно његов уџбеник, остају дела која свако ко се бави процедуром мора да познаје, и која истовремено, служе као узор доброг писања. Његов систем грађанског процесног права далеко надмашује све што је пре њега написао у овој области и представља сигуран темељ на коме се може развијати наша процесна теорија.

Слику о научном раду и научној активности проф. Марковића дају његови многобројни радови објављени у земљи и иностранству. Своју високу афирмацију у научним круговима започео је још као младић, у Француској, објављивањем докторске дисертације. У току његовог рада, стручна критика га је величала као врсног теоретичара, сопственика широког знања, писца широке културе и јасног и бриљантног стила. Критички суд о његовим научним радовима и ласкаве оцене изrekli су познати ауторитети као што су: Ламбер, Рипер, Бартош, Перих, Константиновић, Познић.

И после пензионисања наставио је са научним радом и личним примером показао да је пензија само „административна мера којом се човек скида са платног списка“ и да научник никад не може да буде пензионисан.

Његова честа именована за арбитра и председника арбитражног већа у земљи и иностранству, у Спољнотрговинској арбитражи и међународним арбитражама у свету и после пензионисања, у врло сложеним и деликатним стварима са међународним елементом, последица су високог угледа који је уживао међу научницима и правницима и у земљи и у иностранству.

Рад проф. Марковића на Катедри за грађанско право, чији је дугогодишњи шеф био, небројано пута је показао и показивао колико је било широко подручје његовог знања и интересовања. Његово знање и искуство, и у науци и у настави, било је од непроцењивог значаја за рад Катедре.

Глас проф. Марковића и на Катедри, и у Већу или Савету, био је глас мудрог, сталоженог, правичног и искусног човека, чији су се ставови поштовали и усвајали, а касније се увек показивало да су његове сугестије биле исправне а ставови и правилни и мудри.

Уз име проф. Марковића везани су и многи преводи и из стручне литературе и из лепе књижевности.

Нашој читалачкој публици омогућио је, између осталог, да чита Хобсовог „Левијатана”, а страну стручну јавност упознао је са нашим Кривичним закоником (заједно са проф. Тихомиром Васиљевићем). Превео је и Правилник наше Спољнотрговинске арбитраже на немачки језик.

Ни изузетно педантни хроничар не би био у стању да забележи сва стручна иступања проф. Марковића на конгресима и стручним састанцима у земљи и иностранству.

Учесници „The Belgrade Spaceship Trial” запамтили су га као бриљантног правника и говорника који се сваком од учесника обраћао на његовом матерњем језику, као што су га запамтили и на Универзитету у Даласу. Запамтили су га и учесници многих конгреса или састанака. Споменимо само конгрес International bar association у Лозани, „III Münchener Ost-West Tagung”, Међународно саветовање привредника и правника у Загребу, Саветовање у Привредној комори Србије. Памте га и слушаоци његових предавања у САД, у Немачкој, или у Удружењу правника у Нишу и Приштини.

Активност проф. Марковића није везана само за наставни и научни рад. Био је посланик АСНОС-а, члан Међународне уније адвоката, члан Пленарног комитета World peace through law center-а, члан низа стручних и научних удружења.

Председник Републике, Јосип Броз — Тито, одликовао га је Орденом рада са црвеном заставом.

Проф. Марковић је био веома скроман и приступачан човек. Његови сарадници и колеге никад нису могли да га чују да говори о себи, али су зато увек били у ситуацији да упознају резултате његовог рада, да виде утицај његовог рада на друге теоретичаре и практичаре, да упознају његову широку културу и образовање и његово широко енциклопедијско правничко знање. Његов дубоко хумани однос, пун поштовања и разумевања према студентима, радницима у администрацији, сарадницима и колегама на Правном факултету у Нишу, његова лична скромност, пословична тачност, говоре и о лику овог човека, наставника и научника.

Сви они који су ближе познавали проф. Марковића и његов рад, осећају се и данас сиромашнијим не само због губитка једног пријатеља, већ и због одласка једног дивног човека и уваженог научника.

